

POŽIADAVKY PODNIKOVEJ PRAXE NA ABSOLVENTOV TECHNICKÝCH UNIVERZÍT

Alexander Borovský

Úvod

V súčasnej dobe sa intenzívne rozvíjajú v globalizačných a inovačných procesoch najmä malé a stredné podniky – ich prežitie je podmienené vysokou efektívnosťou a kvalitou výroby a poskytovaných služieb.

Z uvedeného dôvodu je potrebné pre ich činnosť zabezpečiť kontinuálne vzdelávanie a technický rozvoj pracovníkov formou vysokoškolského štúdia. Význam spolupráce podnikov a univerzít je dôležitá najmä pri účelnom využívaní drahých zariadení a modernizácii existujúcich prostriedkov. Výhodná je pomoc vysokých škôl z hľadiska ceny poskytovaných služieb, ktoré majú možnosť pre riešenie úloh využívať svoje laboratória a zapájať graduálnych a postgraduálnych študentov.

Pri malých firmách musí byť iniciatívna univerzita, ktorá po analýze problémov v podnikoch v určitej oblasti a regiónu môže vyvinúť rôzne formy vzdelávacích aktivít pre ich pracovníkov. Malé a stredné podniky nie sú kompetentné zabezpečiť kontinuálne vzdelávanie pre svojich zamestnancov a manažérov.

Kvalitatívne odlišné poslanie vysokých škôl je vo vzťahu k inovatívnym firmám, ktorých úlohou je aplikovať nové poznatky vo výrobe a službách. Podiel sofistikovaných výrobkov a služieb je zrkadlom vyspelosti regiónu alebo štátu. Vo vyspelých krajinách je tento podiel na celkovej produkcii vyšší ako 15 %, na Slovensku je to okolo 2 %. Univerzity vo vzťahu k týmto podnikom vytvárajú inovačný potenciál, a to generovaním poznatkov a ich využitím pri rozvoji technológií, výrobkov a služieb. Pre inovatívne firmy je veľmi dôležité odborné zázemie vysokých škôl so širokým vedeckým a odborným zameraním, čo umožňuje rýchlejšie a efektívnejšie dospieť k realizačným výstupom.

Proces kvalifikácie a podniková prax

Vedomosti sú v širokom zmysle definované ako súbor získaných všeobecných a technických znalostí spojených so sociálnymi zručnosťami. Je to rovnováha

poznatkov získaných formálnym spôsobom vzdelávania, v rodine, na pracovisku a prostredníctvom rôznych informačných sietí, ktoré z nich vytvárajú široký a prenášania schopný súbor vedomostí najvýhodnejší pre zamestnanie. Všeobecné vedomosti tvoria východiskovú základňu schopností jednotlivca zamestnať sa, čo je doménou formálneho systému vzdelávania z odbornej prípravy.

Významný rozvoj v prispôbovaní vzdelávania a odbornej prípravy nastáva v troch hlavných oblastiach:

- vyššia autonómia pre tých, ktorí sa zúčastňujú prípravy,
- potreba vyhodnocovať efektívnosť vzdelávania,
- venovať osobitnú pozornosť znevýhodneným skupinám.

Pre organizáciu vzdelávania platia nasledovné závery:

- uznáva sa význam všeobecných vedomostí pri využívaní odborných zručností,
- uskutočňuje sa prepojenie medzi školami a podnikateľským sektorom,
- uplatňuje sa zásada rovnosti práv v súvislosti s rovnosťou príležitostí na štúdium,
- vznik informačných technológií zvyšuje dopyt po vzdelávaní z odbornej prípravy ako aj inováciu v prístupoch k výučbe, pričom uľahčuje rozvoj kontaktov medzi učiteľmi a inštitúciami v celoeurópskom meradle [1]. Konečný cieľ odbornej prípravy vytvorí (vychovať) samostatného jednotlivca schopného nájsť si zamestnanie, sa stal ústrednou témou adaptácie a zmeny výchovno-vzdelávacieho procesu.

Vysoké školstvo musí vychovávať veľké množstvo absolventov, ktorí počas svojej odbornej kariéry menia svoje pracovné zaradenie, čo vyvoláva požiadavku na obnovu ich kvalifikácie alebo rekvifikáciu.

Č L Á N K Y

Na celom svete sú potrebné nové kvalifikácie vo všetkých oblastiach ľudskej činnosti. Vedú sa diskusie o nahradení papierovej kvalifikácie preukázanou odbornou praxou. Hodnotenie kvalifikácie môže mať rozmer akademický aj profesný.

Teda možno konštatovať, že:

- I vysokoškolské vzdelanie je jedným z kľúčových faktorov pre začatie procesov nevyhnutných pre regulovanie problémov súčasného sveta,
- I vysoké školy a iné akademické, vedecké a profesionálne inštitúcie vďaka svojim funkciám v oblasti prípravy pracovníkov a vedeckého výskumu majú významnú úlohu pri určovaní a naplňovaní stratégie rozvoja,
- I inovácia vysokoškolského vzdelania spája potrebnosť a univerzálnosť vzdelania na vysokom stupni s nevyhnutnosťou zabezpečovať potreby hospodárskej praxe.

Klasické vzdelávanie, ponúkané vysokou školou, obsahuje základné vysokoškolské vzdelávanie a vedeckú prípravu. Patrí tu aj ďalšie vzdelávanie.

Základné vysokoškolské vzdelávanie má stavať na vedomostiach, ktoré žiaci získajú podľa národného programu na školách gymnaziálneho typu alebo na zodpovedajúcich vedomostiach. Existujú výnimky pri umeleckom vzdelávaní. Základné vysokoškolské vzdelávanie má dať študentom okrem vedomostí a profesných zručností aj schopnosť samostatne a kriticky uvažovať samostatne riešiť problémy a sledovať vývoj poznatkov.

Vedecká príprava je nadstavbou základného vysokoškolského vzdelania a má okrem atribútov platných pre základné vysokoškolské vzdelanie dať také vedomosti a takú pripravenosť, ktoré sú potrebné pre samostatnú výskumnú činnosť na vedeckej úrovni.

V poslednom období sa podmienky vo sfére práce veľmi rýchlo a výrazne zmenili. Na druhej strane existuje veľká rôznorodosť v zamestnanosti a na druhej strane prebieha špecializácia činnosti. Vyžaduje sa vysoká úroveň prípravy, v ktorej sa prelínajú teoretické poznatky s odbornou spôsobilosťou. Vytvárajú sa flexibilné študijné programy umožňujúce uskutočňovať všeobecnú, viacúčelovú a interdisciplinárnu prípravu

s nasledujúcou špecializačnou prípravou previazanou s praxou. Rozvíjanie kreativity je jednou zo základných požiadaviek na zostavenie študijných osnôv. Sú potrebné predmety, ktoré rozvíjajú intelektuálne schopnosti študentov, poukazujú na technické, ekonomické a kultúrne zmeny a rôznorodosť, umožňujú rozvíjať iniciatívnosť a prispôsobiteľnosť. Neustála turbulencia v metódach a technikách každej činnosti vyžaduje organizovať nepretržité vzdelávanie – celoživotné vzdelávanie pre všetkých zúčastnených.

Programy výchovnovzdelávacej činnosti sa tvoria na základe požiadaviek spoločnosti. Ide o vzdelávanie pre potreby celého štátu alebo o vzdelávanie pre potreby určitej konkrétnej spoločnosti – vzdelávanie na objednávku.

V súčasnosti je potrebné diverzifikovať vzdelávanie z hľadiska trvania štúdia a jeho obsahu. Univerzitné vzdelávanie je výhodné rozdeliť na dva stupne. Absolventi prvého stupňa študujú základy svojho odboru. Ich vzdelanie umožňuje adaptáciu v praxi po určitom zapracovaní, alebo pokračovať na druhom stupni. Absolventi druhého stupňa sa špecializujú v užšej oblasti svojho odboru.

Sociologický prieskum názorov a potrieb potenciálnych zamestnancov nových absolventov všetkých typov škôl v Českej republike bol zameraný na požadované vlastnosti a schopnosti, ktoré sa pokladajú za dôležité z hľadiska posúdenia úrovne prijímaných absolventov. Z prieskumu vyplynulo, že za základné vlastnosti sa pokladajú: ochota učiť sa, byť iniciatívny, adaptabilita, tímová práca, vnútorná motivácia, počítačová gramotnosť, cudzie jazyky, písomný prejav, osvojenie odborného základu, zmysel pre hospodárnosť a kvalitu, starostlivosť o bezpečnosť pri práci, schopnosť viesť, sebavedomie, tvorivosť, rečový prejav, reprezentačný vzhľad [2].

Výsledky prieskumu postavenia absolventov v malých a stredných podnikoch Slovenskej republiky sú uvedené v tabulkách a rezultujú podobné výsledky požiadaviek zamestnávateľov ako v Českej republike.

Za základné problémy boli považované: nedokonalá výučba cudzích jazykov, nedostatočná zručnosť a využívanie PC, nepostačujúca kvalita písomného prejavu, samostatnosť a flexibilita, nedostatočný rozvoj manažérskych schopností.

Ako už bolo vyslovené, vývoj spoločnosti vyžaduje nové kvalifikácie a nové špecializácie. Aj tu sa uplatnia výhody kreditného systému vzdelávania s dobre definovanými pravidlami pre individuálne zostavenie študijných programov jednotlivých študijných odborov ako aj z hľadiska mobility a taktiež systému celoživotného vzdelávania.

Tabuľka č. 1

Problémy pri nástupe do zamestnania

Názov problému	Áno	Nie
Preceňovanie vlastných schopností	0	27
Slabé jazykové znalosti	19	8
Problémy s ubytovaním a dochádzkou na pracovisko	4	23
Podceňovanie vlastných schopností	3	24
Teoretické vedomosti	7	20
Aplikácia teoretických vedomostí do praxe	16	11
Odmeňovanie	9	18
Medziľudské vzťahy	2	25
Komunikácia s nadriadeným	8	19
Znalosti legislatívy a právnych noriem	12	15
Iné problémy: základná vojenská služba	0	0
Nemal/a som problémy	0	0

Zdroj: dotazník A

Tabuľka č. 2

Oblasti vzdelávania, ktoré treba na vysokej škole prehĺbiť

Názov oblasti vzdelávania	Absolútna početnosť
Cudzie jazyky – odborná terminológia	9
Riešenie praktických úloh a projektov	8
Nové trendy v ekonomických a technických disciplínach	7
Súlad teórie a praxe	6
Vedomosti pre oblasť poisťovníctva	6
Samostatnosť a flexibilita	5
PC (programy, obsluha, účtovníctvo pomocou PC)	5
Rozhľad v ekonomických disciplínach a technológiach	4
Odborná prax – zručnosť	4
Znalosť legislatívy a právnych noriem	2

Zdroj: dotazník A

Vysvetlivky k tabuľkám:

Celkový počet odpovedajúcich respondentov – 27

Absolútna početnosť – počet respondentov, ktorí na danú otázku (z celkového počtu 27 respondentov) odpovedali.

Záver

Význam spolupráce univerzít s podnikovou praxou je existenčný, pretože vysoké školy pripravujú študen-

tov pre svoje okolie, pre prax, pre trhové prostredie. Ak by ich okolie nepotrebovalo, nebol by dôvod na ich existenciu, pretože ich fungovanie je dominantne hrazené zo štátneho rozpočtu. Manažéri univerzít musia sledovať vývoj praxe a prispôbovať sa dlhodobu (študijné programy a zamerania výskumu), ale aj krátkodobu najmä pružnými formami štúdia, reakciou na zmeny trhu práce.

Všade na svete sa obmedzujú v štátnych rozpočtoch výdaje na výskum. Značná časť prostriedkov sa získava pre prevádzku univerzít z aplikovaného výskumu, teda od firiem, ktoré ich výsledky budú priamo realizovať. V aplikovanom výskume je potrebné prejsť od pasívneho vyčkávania na prácu, k aktívnemu vyhladávaní problémov v podnikoch.

Hospodárska prax rozhoduje o tom, koľko absolventov sa uplatní v danom odbore. Preto je potrebné robiť preventívny prieskum trhu práce, pretože predvídať, správne prognózovať v dlhodobom horizonte je veľmi dôležité a v trhových podmienkach sa stáva konkurenčnou výhodou.

Spolupráca s podnikovou praxou ovplyvňuje rozvoj výchovy a výskumu univerzít. Vzhľadom na to, že podniky sú odberateľmi produktov jednotlivých študijných odborov, priamo alebo nepriamo ovplyvňujú komplexnú činnosť vysokých škôl.

Literatúra:

- [1] Borovský, A.: Systém vysokoškolského vzdelávania a trh práce na Slovensku. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie: Ekonomika a riadenie podnikov drevospracujúceho priemyslu v treťom tisícročí, Zvolen 2002.
- [2] Kalužný, J. a kol.: Manažment štúdia a výučby na univerzitách. 2. Modul, Centrum ďalšieho vzdelávania EU v Bratislave, 1998.
- [3] Turek, I.: Slovenský vzdelávací systém a cesta do Európy. Metodické centrum, Bratislava 1999.

Kontaktná adresa:

Ing. Alexander Borovský, CSc.

Technická univerzita, SJF

Katedra manažmentu a ekonomiky

Boženy Němcovej 32

041 87 Košice

E-mail: Alexander.Borovsky@tuke.sk